

על צדק אלוהי, על גזענות ועל מה שביניהם

"צדק מבראשית, עשרה מעשי אי צדק בדרך לעשרת הדברות ולמשפט המודרני",

מאת אלן דרשוביץ (הוצאת הספרים של אוניברסיטת חיפה וספרית מעריב)

אריאל עטרי, עו"ד

האם מותר לבת לכפות על אביה יחסי מין? האם זה התשובה שונה אם יש לאונס מטרה טובה? כולנו זוכרים כיצד בנות לוט שכרו את אביהן ואנסו אותן. אנחנו גם זוכרים שהן האמינו שבמעשה שלהן הן מצילות את העולם. זה פילי - ללא ספק, אך האם המעשה שלהן היה מוסרי? היום, בלי סעיף פטור מיוחד בחוק, הן היו מבלות, ללא ספק, כמה שנים טובות בכלא נוה תרצה.

ומה עם הכותרת: "אברהם אבינו מבצע ניסיון לרצח - וזוכה על מעשהו בשבחים"?! טיעון ההגנה של אברהם לפיו "אלהים אמר לי 'קח את בנך יחידך אשר אהבת... והעלהו לי שם לעולה...'" היה נתקל בבית משפט ב...איך לומר בעדינות... יחס ספקני.

אבל גם זו דרך להסתכל על עקדת יצחק, לא?!

בעולם שלנו, שבו הכל נחתך לפי חוקי - לא חוקי, עונשי מינימום ומתחמי ענישה, נעים לחזור לעולם שבו לא הכל שחור או לבן; לעולם בו קיימים לפחות אלף גוונים, ולא רק

גדולתו של הספר היא

שהוא מעורר מחשבה ומביא פרספקטיבות חדשות לכרשיות מוכרות מספר בראשית. דברים שקראנו עשרות ומאות כעמים נקשרים בצורה מפתיעה ומוחזרים את הקורא עם ערך מוסף של ממש. לא מדובר בספר קל, אך מי שמוכן לחשוב - יבוא על שכרו האינטלקטואלי.

של אפור. זה יותר מעניין. וזה ודאי יותר מעורר. לחשוב, כמובן.

סופר שהינו תלמיד ישיבה ואפיקורוס, תחת אותה כיפה (תרתי משמע), הוא, לעולם, אדם מרתק.

אלן דרשוביץ - הוא פרופסור למשפטים באוניברסיטת הרווארד ואחד מעורכי הדין המפורסמים בימינו, שהגן על מגוון דמויות שהידועות בהן היו מייק טייסון, או ג'יי סימפסון ונתן שרנסקי. גם למי שאינו מתעניין במשפטים היתה הזדמנות להכיר את דרשוביץ' דרך ספריו 'נקמה צודקת' ו'השטן של הפרקליט' המצויין.

בספר 'צדק מבראשית, עשרה מעשי אי צדק בדרך לעשרת הדברות ולמשפט המודרני' (הוצאת הספרים של אוניברסיטת חיפה וספרית מעריב) דרשוביץ קופץ למים מסוג שונה, לחלוטין. הוא הסיר את הגלימה ושב להתיישב על ספסלי הישיבה אותם חנך בצעירותו.

מסתבר שהפרקליט הידוע שנה בהוויות אביי ורבא, עוד בטרם הפך למשפטן. במובן זה, קריאה בספרו 'צדק מבראשית' מתכתבת עם ההתלבטויות התלמודיות של הסנור, גיבור ספר המתח המשפטי שחיבר - 'השטן של הפרקליט'. דרשוביץ, כך מסתבר, נושא עימו, לכל מקום, את הגירסא דינקותא שלו.

ועם זאת, דרשוביץ חושף בספרו את הדרך הארוכה שעשה מספסלי הישיבה לספסלי בתי המשפט, כשהוא בא לנתח את הסוגיות המרתקות, המביכות והעדינות ביותר של ספר בראשית. דומה שהתלמיד החריף דאז, סוגר מעגל בספר, עם עצמו ועם זהותו היהודית כאשר הוא מאפשר, לדוגמא, לרמב"ם להתווכח עם קפקא, תוך מתן אפשרות לרב שלמה ריסקין מאפרת - לשמש פוסק ביניהם.

מדובר בספר חכם. 'צדק מבראשית'

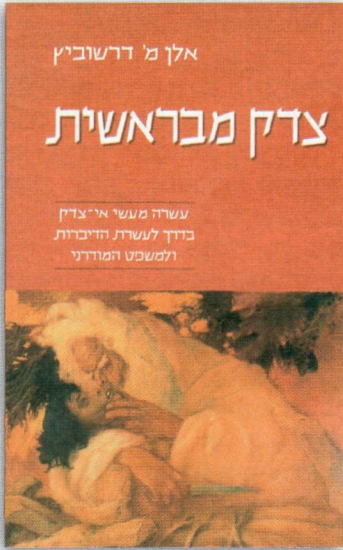
מצליח להיות אורתודוכסי וכופר, בו זמנית. הקורא המשכיל מבחין ברבדים השונים ומתענג על השילוב ביניהם: פרשני המקרא הקלסיים מתווכחים ביניהם ומנסים לתרץ שאלות, לפעמים בהצלחה ולפעמים לא. מולם מוצבים פרשנים ימי-ביניים ואף כאלה שטרם יבש הדיו על כתביהם.

כולם שווים בעיניו של דרשוביץ. לא שמותיהם או תאריהם חשובים למחבר אלא הדרכים בהן הם מתמודדים עם השאלות הקשות של אי צדק אלוהי בספר בראשית. נקודת המוצא של הספר היא הנסיון להבין, אך לא להצדיק, את מעשי האל באירועים בהם, על פניהם, לא נעשה צדק: מדוע חווה, שלא הוזהרה ע"י האל, נענשה על אכילת פרי עץ הדעת? גם העובדה שאלהים לא מטיל עליה את עונש המוות כפי שאיים - זוכה לדיון; "אלהים", כותב המחבר, "כמו כמה הורים ושופטים, מוצא שקל יותר לאיים מאשר להוציא עונש לפועל, ביחוד עונש שיהרוס את מה שהוא יצר".

גם אלוהים לא זוכה להנחות בספר. "...אולי הבין אלוהים שהוא פועל מתוך אינטרס אישי כשהוא מונע מאלה שנוצרו בצלמו את ההיבט החשוב ביותר של צלם אלוהים בהם, קרי, החיפוש המתמיד לדעת עוד ועוד".

בעקבות אדם וחווה נזקק דרשוביץ לאי הצדק בכך שהעונש שהטיל האל על חווה על אכילת פרי עץ הדעת - חמור מהעונש שהטיל על קין בגין רצח אחיו וגם בתגובה המוגזמת של אלוהים כשהעניש את דור המבול (מסתבר שרעיון "מידתיות העונש" עוד לא נברא אז...).

גדולתו של הספר היא שהוא מעורר מחשבה ומביא פרספקטיבות חדשות לפרשיות מוכרות מספר בראשית. דברים שקראנו עשרות ומאות פעמים נקשרים בצורה מפתיעה

ומותירים את הקורא עם ערך מוסף של ממש. לא מדובר בספר קל, אך מי שמוכן לחשוב - יבוא על שכרו האינטלקטואלי.

ולקניוח, ספר מעצבן אך טוב. ג'וריקו קרופוליו, שופט ועורך דין, בעבר, וחבר בפרלמנט האיטלקי, היום, מביא לנו בספר "עד בעל כורחו" (הוצאת אחוזת בית) מותחן משפטי המספר את סיפורו של עורך דין פלילי דוחה (מהסוג שאין אצלנו, בירושלים, כמובן) שנרתם, לא בחשק רב, לעזרת עובד זר מאפריקה, שנאשם ברצח ילד על רקע שנאת הזרים באיטליה.

הספר, שנמכר בלמעלה ממיליון עותקים באיטליה, עוסק בצדק, בגזענות ובמה שביניהם. הסיכומים שמציג גיבור הספר בבית המשפט, מעידים על כך שהסופר היה שם ויודע איך נראה הדבר האמיתי. מעבר לעלילה עצמה, סיכומים אלה (עמ' 259 ואילך), הם סיבה מצויינת ללמוד את הספר בכל פקולטה למשפטים.